

MEMLEKET YAZILARI

Çiğdem Der Ki Ben Âlâyım

HATIRA

Bilal Kemikli

Bilal Kemikli

Sivas'ta doğdu. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde tamamladı; 1998'de doktor, 2002'de doçent ve 2008'de profesörlüğe yükseltildi. Ankara, Yüzüncü Yıl ve Süleyman Demirel Üniversitelerinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Dekan olarak DPÜ İlahiyat Fakültesi'nin kurulmasına öncülük etti. Hâlen Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde görevli olan Prof. Dr. Kemikli'nin eserlerinden bazıları şunlardır: Sun'ullah-ı Gaybî Divânı, Şair Şeyhülislam Ârif Hikmet Beyefendi, Oğlanlar Şeyhi Müfid ü Muhtasar, Dost İlinden Gelen Ses, Mevlânâ'nın Kalbine Açılan Kapı: Mesnevî Mektupları, Şiir ve İrfan, Şiir ve Hikmet, Şehir Hayat ve Dervîş, İnsan Deniz ve Hayat, Ramazan Güzellemeleri, Oğul Sen Sen Ol ve Sen Sen Ol Sevgili Kızım, Süleyman Çelebi ve Mevlit.

MEMLEKET YAZILARI

Çiğdem Der Ki Ben Âlâyım

Bilal Kemikli

Cümle Yayınları-65

Hatıra Dizisi-13

•

Yayın Yönetmeni: Muhsin METE

•

Memleket Yazuları/Bilal KEMİKLİ

•

Teknik Hazırlık

Kelime Yayıncılık

•

Kapak ve Sayfa Tasarımı

www.sarakusta.com.tr

•

© Bu kitabın tüm yayın hakları, yazarıyla yapılan sözleşme gereğince,

Kelime Yayıncılık'a aittir.

•

Birinci Baskı, Nisan 2018

ISBN: 978-605-9147-58-3

•

Kelime Yayıncılık Reklam Tic. Ltd. Şti.

Sertifika No: 31337

Reşit Galip Cad. Hatır Sok. No: 23/2 06700 GOP/ANKARA

Telefon: (0312) 437 08 85-437 08 86 Faks: (0312) 437 08 87

•

www.cumleyayinlari.com

e-posta: bilgi@kelimeyayincilik.com

•

Baskı

www.ozyurtmatbaacilik.com

•

Cümle Yayınları, Kelime Yayıncılık'ın tescilli markasıdır.

İÇİNDEKİLER

Kitaba Dair Birkaç Söz	6
Çiğdem Der Ki Ben Âlâyım	7
Patatesler Sökülürken	11
Doğduğum Gün Bana Ezan Okuyan	19
Aynadaki Sarı Kız	29
Tütünün de Yemeğın de Hakkını Vermek	35
Büyü'kanamın Cumalığı	39
İki Kanatlı Yeşil Kapı	43
Ne Türkü Ne Bir Söz	51
Yüce Dağ Başına Kar Yağmış Gibi	57
Nevin Öğretmen Nerede?	63
Umut Aşıl原因 Bir Muallim	67
Nalbantlar Başını Mesken Tutmak	75
Kitaba, Mekâna ve Dostluğa Dair	81
Kahvehaneler ve Kitabevleri	87
Hocalarımıza Dair Hatırda Kalanlar	93
Sığınağımız Kütüphaneler	101
Çocukluğumun Sokağında Komşuluk	107

Kitaba Dair Birkaç Söz

Sevgili ağabeyim, değerli ilim adamı Bilal Kemikli memleketle ilgili yazmış olduğu yazılarından oluşan “ Memleket Yazıları - Çiğdem Der Ki Ben Âlâyım” ismini verdiği kitabını yayımlanmadan önce bir sunuş yazısı yazmam ricasıyla fakire bir görev verdiğiinde büyük bir onur duydum.

Sultanşehir ve Buruciye Edebiyat dergileri için Sivas’la ilgili yazılar istemiştim sevgili Bilal ağabeyden. Hiç geciktirmeden bu yazıları göndermiş ve biz de bu güzel yazıları yayımlamanın mutluluğunu duymuştuk hep. Aslında bu yazılar, bizleri anlatıyordu her bir satırında. Uzak bir köyde dünyaya gelen, kara lastik ve siyah önlükle bir köy ilkokulunu bitirdikten sonra köyün şehre açılan kapısı İmam Hatip Lisesi’ne kayıt yaptıran ve ortaokul, lise yıllarını yatılı olarak okuyan Ali, Ahmet, Mehmet ve Mustafa’nın/ların hayat hikâyeleriydi bu yazılarda anlatılanlar.

Tecrübe doğası gereği şahsîdir, fakat ortak tecrübelerdi yaşadıklarımız. Tek farkla ki benden iki yıl önce başlamıştı okula ve neticede iki yıl önce bitirmişti lise ve üniversite tahsilini Bilal ağabey. Aslında bizim kuşağın tecrübeleri de bireysel değil, ortaktı. Aynı yemekhanelerde yemek yiyen, aynı yatakhanelerde uyuyan, ortak hocaların rahle-i tedrisinden geçmiş, aynı büyüklerin uyarılarına muhatap olmuş birdenbire büyüyen çocuklardık bizler.

Ali Şahin ağabey, Deli Mustafa Hoca, Muhlis Karakale, Kudret Yurttaş, Nuri Çakan, Recep Hoşcan; İslam Kitabevi, Ahsen Kitabevi, Çerkezin Kahve, Meydan Camii.. Her birimizin ortak anılarının kahramanları ve mekânlarıydı o yıllarda.

Sevgili Bilal ağabey aslında bir nesli, seksen sonrası yetişen bir kuşağı ve seksenli yılların Sivas’ını hatıralardan gün yüzüne çıkarmıştır bu kitabında. İyi ki ısrarcı olmuşum bu yazıları yazması için.

Yüreğine, kalemine sağlık sevgili ağabey, iyi ki varsın ve iyi ki yazıyorsun.

30 Kasım 2017-Sivas.

Alim Yıldız

Çiğdem Derki Ben Âlâyım

Bu toprağın sesi, özellikle yakın dönem için söylüyorum, Veysel'dir. Bu cümleden hareketle, son günlerde çoğu kere Veysel'e kulak veriyorum; deyişlerini dinliyor, söze kattığı zengin mânâları keşfetmeye çalışıyorum.

Bu süreç içinde şunu gördüm: Veysel'in bütün deyişleri olmasa da çoğu türküleri birer mânâ hazinesidir. Orada nice inciler, nice mücevherler var... Veysel'i büyük kılan da bu olsa gerek. Bugün belki on defa, farklı kişilerin sesinden "çiğdem derki ben âlâyım" türküsünü dinledim. Her seferinde yeni anlamlar, yeni hayaller, yeni düşler çıktı önüme.

Varlık kitabını okuyor büyük âşık, tıpkı Yunus gibi... Onun da çiçeklerle konuşması var, bilirsiniz. Her ne ise, Veysel'in türküsü bendenizi aldı, çocukluğumun baharına götürdü. Dağlara, kırlara çıktım, toprağa dokundum, çiğdem topladım. Odam, hem de bu kış gününde çiğdemle, lâleyle, sümbülle, nevruzla velhasıl tüm kır çiçekleriyle doldu taşı. Bir söz, bir nağme kışımı bahara tebdil etti. Ne âlâ...

"Çiğdem der ki ben âlâyım

Yiğit başına belayım

Hepisinden ben âlâyım

Benden âlâ çiçek var mı?

*Çiğdem çiçek dolu dağlar
Yârim gurbet elde ağlar*

Sivas'a bahar geç gelir... Cemre göğ'e düşer, hava ısınır; yere düşer, yer ısınır. Ama şu var ki, sözle kış bahar olur, sohbet meclislerinde çaylarla birlikte demlenen kara yağız yiğitler can olur. Bu can, dağlarla taşlarla hasbihal eder, kışın ve geç gelen baharın zorladığı yoksulluktan biraz olsun kurtulmak için gurbet eli mesken tutar. Tutar, tutar; ama "gurbet meşakkattir." Bu yüzden, "Gurbet elde vali olmaktansa, var sılada dilen gez" der. İyi de kolay mıdır, "sılada dilen gez" demek? Sivas'a baharın geç gelmesi, o yüzdendir. Sivas biraz çiğdemdir, biraz kır çiçekleri... Ve fakat baştan sona kıraç dağlar ve gurbet.

Bahar geç gelse de yine de gelir; çobanlar koç katımı derler, abril beşinden itibaren karlar erimeye başlar. Kocakarı soğukları üşütse de, mart delisi olur ahali; kapı kapı dolaşır talih dener. Gün gelir, çiğdeme gidilir. Yıllar önce, bir bahar dönemi, nasıl olduysa köye gitmiştim... İyi hatırlıyorum, dayımın oğlu Halil ve arkadaşlarıyla Ulupınar'a çiğdeme gitmiştik. Sonra o çiğdemlerle gelip, kapı kapı dolaşarak topladığımız bulgur ve yağı da kullanarak bir "baca pilavu" pişirmiştik. Bazı kaynaklar, her ne kadar çiğdem bayramını Hititlerle ilişkilendirse de, bendeniz bunun ayrıntısını bilemem. Fakat çiğdemin, Veysel'in rehberliğinde beni olduğu kadar sizi de tatlı bir hayale alıp götürdüğünü bilirim.

Çiğdem, kır lalesi, sümbül ve nevrüz gibi kavramlarla işaret edilenler, biraz da memleketimizin insanları değil midir? Elhak öyledir; bereketli Sivas toprağı, Selçuklunun bu geçiş şehri, Osmanlı'nın merkez Anadolu şehirlerinden birisi olmuştur. Geçiş şehri olmasından ötürü, farklı mezhep, farklı anlayış ve yolların temsilcilerini bağrında misafir etme misyonuna sahip

olmuştur. Tıpkı bir kilim gibi... Farklı renkler, Anadolu'yu olduğu gibi, Sivas'ı da maddi ve manevi açıdan zenginleştirmiştir. Bu türkü, biraz da bu zenginliğin şiiridir.

Ben bu zenginlik içinde büyüdüm... Bir imamın oğluyum; Alevi, Kürt ve muhacir komşularla birlikte hep aynı türküyü söyledim, aynı sözü dinledim. Elbette çiğdem, mağrur ve gururlu bir çiçektir; kırılğan topraklarda yeşermeyi sever, baharı ve umudu getirir. *Memleket Yazıları: Çiğdem der ki ben âlâyım*, bu baharın ve bu umudun yazılarından oluşan bir kitaptır. Buradaki zenginlik, evveleminde dostların, özellikle de kardeşim Prof. Dr. Âlim Yıldız ve dostum Salih Şahin'in, "memleketten uzakta kaldın, biraz da buraya hizmet et" çağrısından mülhemdir. Bu çağrı, daha sonra diğer dostların teşvikleriyle devam etti. Böylece başlangıçta, *Sultan Şehir Dergisi* için yazılan yazılar kisve-i taba bürünüp bir kitaba dönüştü.

İlginçtir, yazıların hemen çoğunu kış aylarında kaleme almışım; sanki uzun kış gecelerinde oda sohbetleri gibi... Veysel'in çiğdemlerinden yola çıkılarak kaleme alınan bu ilk yazıyı da Ocak iki bin on ikinin on dördünde, bir Bursa gecesinde kaleme alıyorum. Gece uzadı da uzadı, bitmek tükenmek bilmeyen bir "oda sohbeti"ne tebdil etti. Önce şehrimin türküsünü söyleyen büyük usta sazı aldı ve bizi toprağa, memleketimin kıraç dağlarına, Mereküm'e götürdü. Sonra dedem rahmetli lülesine sıkıca bastığı kaçak tütünü uyandırdı, dumanların arasından Binbir Gece Masalları'nı kışkırtan kıssalarla kâh tarihe, kâh âna yolculuk yaptık. Ben hep temaşa ettim... Gözlerimden ve kulaklarımdan akan o sözleri, o mânâyı, o güzellikleri bir daha silinmemek üzere belleğime kaydetmiş olmalıyım ki, bu kitap hayat buldu.

Patatesler Sökülürken

Ben patatesler sökülürken doğmuşum. Annem öyle diyor. Ama hangi yıl? Bunu bilemiyor. Şurası kesin, patatesler sökülürken bir gece vakti Kızılcaköy'de doğmuşum; Soğuk Çermiğin hemen yanı başındaki köyde. Bunda bir şüphemiz yok; yok, çünkü orada doğduğuma dair pek çok hikâye duymuşumdur. Merhum babam da anlatırdı... Hatta zaman zaman babamı ziyarete gelen vefalı Kızılcaköy'lü eski komşularımız bana “bizim köylü” derlerdi.

Bakmayın orada burada, şu tarihte bu tarihte doğduğumun yazılmasına. İnanmayın resmi belgelere, nüfus kayıtlarına ve beyanlara. Elbette bu resmi kayıtların bir kıymet-i harbiyesi vardır; ilerde, faraza hakkında yazı yazılacak bir adam olur isem, o vakit resmi kayıtları esas alanlar da yalan söylemiş olacaklar... Belki ellerinde kimlik belgem olacak ve onu görsel malzeme olarak yazılarında kullanacaklar; olsun, kullansınlar, sahici bir yalan olacak... Sadece sahici bir yalan. E, hayat dediğin de ne ki? Bir oyundan ibaret değil mi? Hakk hayırlı ömürler versin; bugün varız, yarın yoğuz. Varlıkla yokluk... Varlık nedir? Yokluk nedir? Birden böyle derin felsefi sorulara girmeyeceğim, konumuz o değil; lakin şunu söylemek istiyorum: Ben ne varım, ne de yok...

Ne varım, ne de yok... Böyle dedim ya, çok derin bir laf mı ettim diye kuşkuya kapıldım. Son günlerde kara kışın ayazında biraz felsefe okuyarak, biraz varlıkla, ahlakla ilgili düşünerek ısınıyorum, uzun gecelerimi yine Mesnevi'yle doldurmaya

çalışıyorum. Bundan olsa gerek, hatıranın, hikâyenin ve şiirin dilini biraz kaybettim... Akıl, deruni dili perdeliyor mu ne? Yo, öyle derin cümleler kurmuyorum; şunu söylüyorum: Kişisel tarihinin başlangıcını bilmeyen bir adamım. Ne zaman doğdum? Patatesler sökülürken. Patatesler ne zaman sökülür? Harman kaldırıldığında. Sonbaharda. İyi de, sonbahar bir uzun mevsim? Hangi ayda? “Ne bileyim oğul, işte patatesler sökülürken doğdun...” Böyle diyor annem. Peki, hangi yıl? Bari yılını bilsem de şu yaşa erdim desem. Olmuyor, olmuyor. Takvimde bir yaprağa tutunamıyorum. Bir günüm bile yok, diyorum.

Siz nereden bileceksiniz, insanın bir gününün bile olmayışının ne anlama geldiğini. Bir gün, bir hayat demektir. Niceleleri vardır, borcunu bir gün ertelemek için ne kadar da çırpınır. Niceleri vardır, bir gün önce emeline ulaşmak isteyen. Bir gün önce sevdiklerine kavuşmak isteyen. Bir gün daha dışarıda yürümek, koşmak isteyen... Bir günün kıymetini bilin diye bunları söylüyorum. Cüzdanınızda veya çantanızda taşıdığınız kafa kâğıdınızın üzerindeki bilgiler doğru ise, evet kişisel tarihinizin bir başlangıç noktası belli ise, sevinin, şükredin; tutunduğunuz bir yaprak var. Bir dala tutunmak, ne demektir hele bir düşünün. Benim tutduğum dal, bana ait değil, ödünç verilmiş. O yüzden, “hep ödünç yaşıyorum” diyorum. Hep borçlu. Kızılcaköy’e borçluyum mesela... Beni tanımasalar da, bilmeseler de, onlara borçluyum. Mesela bilemediğim bir günde, gecenin bir saatinde doğumuma yardım eden, ama hiç görmediğim, helallik alamadığım köy ebesine de borçluyum; göbeğimi o kesmiş.

Patatesler sökülürken dediğine göre, soğuk bir gecede doğmuş olmalıyım. Sivas’ın sonbaharları da kışı gibi soğuktur... O soğuk gecede, bu dünyaya gelişime eşlik eden başka insanlar da olmuştur, bilemiyorum. Onlara da borçluyum... Hele hele, anneme! Anneme ne kadar da çok borcum var. Nasıl öderim, bilemem.

Kim annesine borçlu değil ki? Hepimiz borçluyuz. Bizim kişisel tarihimize önce o hayat veriyor, o acı çekiyor, o ıstırap çekiyor, saçını süpürge edip nice yoksulluklara, sıkıntılara göğüs gerip bizleri koruyor ve büyütüyor. Babama da borçluyum, ruhu şad olsun. Evet, her ne kadar bu çocuk pek yaşamaz diye, doğum tarihimi resmi kayıtlara geçirmemiş olsa da babama da borçluyum. Bu çocuk yaşamaz, zayıf, cılız demişler. Bu çocuk ölür; ne diye kalkıp ta Sivas'a kadar gidesin, araba yok, at yok, binek yok. O şartlarda Sivas'a gitmek gerçekten de zor ve külfetli bir iş, hem sonra nüfusa uğramak, kayıt yaptırmak pek babama göre değil. Değil, çünkü o hep dışarıda okumuş, ailenin bakımı ve resmi işleri rahmetli dedemin üzerinde kalmış. Babam evli barklı, askerliğini yapmış, üç çocuk sahibi bir baba; ama aynı zamanda öğrenci. Ben gene şanslıyım, çünkü babamın yanında doğmuşum; muhtemelen ablalarımın ve ağabeyimin doğumunda bulunamadı. Ağabeyim dedemin yanında kaldı, orada büyüdü. Ben onu, dedemin vefatına değin hep küçük amcam olarak tanıdım. Sonra o küçük amca, ben ilkokul dörde giderken yine bir kış günü Pirklinik'teki evimize geldi ve kocaman bir ağabeye dönüştü.

Ben sadece patatesler sökülürken, soğuk bir güz gecesi, Kızılcaköy'de doğduğumu biliyor değilim. Aynı zamanda resmi kayıtlardakinin aksine, gerçek adımlı da biliyorum... Şimdi şaşkın şaşkın bakma ey okuyucu, "gerçek adımlı" diyorum. Göbek adımlı, mahlasımlı falan filan değil, gerçek adımlı diyorum. Bakın onun da güzel bir hikâyesi var, size anlatayım. Yıllar yıllar önce... Pirklinik'teyiz. Babam bizi yaz tatilinde dedemin yanına gönderdi. Yaz tatilinde onlara yardım ediyoruz... Küçüğüm, ama düven sürebiliyor, hahut denilen sürüden geri kalmış koyunları, kuzuları harusta güdebiliyorum. Demek ki, işin bir ucundan tutacak yaştayım. Fakat henüz okula gitmiyorum. Neyse harmanlar kalktı, okullar açılmadan Pirklinik'e döndük. O gün, babam müjdeyi verdi: Okula yazılmışım. Bir sevinç, bir heyecan... Ta-

rifsiz bir duygu! Artık okullu oldum! Aslında o ânın ve okula başlama gününün hikâyesini de yazmak isterim. Acaba yazabilir miyim? Yazarım, yazarım. Çünkü o haber ve o ilk gün, benim hayatımda her bakımdan yeni bir sahifenin açılması anlamına geliyor. Sanki ben, sizin tanıdığınız bu ben, o gün doğdum.

Okula başladığım gün doğdum diyorum, zira o gün bugünkü adımları öğrendim. Varlık, isimlendirmeyele oluyor. İsmi ve kaydınız olmadan, keşfedilmemiş, oracıkta, kendi hâlinizde kalakalıyorsunuz... Hayır, ben o güne kadar adsız değildim. Bir adım vardı, ama tıpkı Dedem Korkut'un ad vermesi gibi, okula yazılmakla birlikte yeni bir ada da kavuştum. Demek ki, benim hayatımda en önemli olay, ilkokula yazılmaktır. Adıma, kimliğime, o gün kavuştum. Okul, daha ilk günde bana farklı bir isim ve farklı bir kimlik kazandırıyor.

Ad koymak, isim vermek çok önemli bir hadisedir ve doğrusu hepimiz çocuklarımıza isimler verme hakkına sahibiz. Fakat bana sorarsanız isimleri bilge, tecrübeli, anlayışlı, ufuk sahibi insanlar koymalı. Tıpkı Dede Korkut gibi bilgiler... Nereden bulacağız Dede Korkut'u, demeyin. Herkesin, her ailenin, her sokağın ve hatta her mahallenin mutlaka bir Dede Korkut'u vardır. Peki, benim Dede Korkut'um kimdir? Benim iki Dede Korkut'um var; demek ki, iki kere doğdum. İlk doğumum Kızılcaköy'de patatesler sökülürken, bir güz gecesi doğdum ve bu doğuşta adımları annemin isteğine bağlı olarak babam koymuş. İlk adım, o köye yakın bir türbeden mülhemdir.

Çoğu kimse Soğuk Çermiğin tepesindeki Gazi Ahmed-i Turan'ı bilir. Oraya gidenler de görmüştür; çocuğu olmayanlar, çocuğu durmayanlar, ev alamayanlar, bahtı açık olmayanlar gelir, orada adaklar adar. Gazi Ahmed-i Turan esasen bir askerdir, Malatya'nın, Sivas'ın fethinde bulunmuş ve nihayet bugünkü ye-

rinde Rabb'ine kavuşmuştur. Lakin halkımız onun mezarını bir aziz türbesine dönüştürmüş, çaresizlere çare olan bir kapı olarak bilmiştir. Bu dinin zahiri tarafına sıkı sıkıya bağlı ve biraz da akılcı olan merhum babamın mantığına sığmayan bir hâldir ve orada yapılan her şey, birer hurafeden ibarettir. Fakat annem, erkek çocuğum yaşamıyor diye, oraya gitmiş, adaklar adanmış ve adımın da Ahmed-i Turan olmasında ısrarcı olmuş. Garibim Ahmet hoca, gurbet elde hanımının hatırını mı kırsın? Ezanımı Ahmed Turan diye okumuş... E, kendi adı da Ahmet; Ahmetlik vahdete işaretir, bir hanede iki Ahmet olmaz. Adım kalmış Turan... Zamanla Turan da Duran'a dönüşmüş, Duran gel, Duran git olmuş.

İşte okula yazıldığım haberi alıncaya değin, benim adım Duran'dı. Ahmet Hocanın oğlu Duran... Mahlasım neydi? Mahlasım da henüz ilkokula gitmeden Kur'an'ı hatmettiğim için, bazen camide müezzinlik yapıp, aşr-ı şerif okumam dolayısıyla da Küçük Hafız ve Küçük Hoca'ydı. Bir türlü "büyük hafız" olamadım... Büyük hoca, hiç olamadım. Ama o vakit öyleydi. İnsanın hocası babası olursa, zor hafız olur. Öyle diyorum, fakat inanmayın, Rize'li Kutuz Hoca, Hakk ömrüne bereket versin¹, sağlık ve esenlik versin, üç oğlunu da bizzat kendisi okutup hafız etmiş. Her ne ise, babamın okula yazıldığım haberini verdiği gün, evden birlikte çıkarak, köy meydanına geldik. Yanımızda komşumuz ve babamın fahri yardımcısı müezzin Kenan Dede var. Daha doğrusu Kenan dedeyle babam geziniyorlar, ben de peşlerine takılmış gidiyorum.

Önce meydana Saçlıgilin merhum Hacı Abdullah Amca'nın dükkânına girdiler, orada hoşbeş ettiler ve bana iki bisküvinin arasında kocaman bir lokum verdiler. Lokum sandviç... Ne lez-

¹ Bendeniz bu yazıyı yazdığım günlerde Kutuz Hocamız hayattaydı; Bursa'da oğlu Mustafa Kara'da kalyordu... Zaman zaman ziyaret ettiğimiz Kutuz Hocamız, gelenlere Rize ağzıyla "Hafız misun?" diye sorar, hafız olanlarla sohbeti koyulur, olmayanları da "Ha niçün hafız olmadun?" diye sigaya çekerdi. Küçük oğlu İsmail Kara'yı "Haylazdu, lakin anacığum onu severdi... Ha bunun için onu pek cezalandırmadum." der, hafızlık kurumunun disiplinli bir iş olduğuna işaret ederdi.